

Triple P voor niet-westerse ouders

een literatuurreview

Marjolijn Distelbrink
Susan Ketner

Mei 2012

Inhoud

Samenvatting	5
Inleiding	5
Achtergrond: diversiteitsgevoeligheid van interventies	7
Triple P en diversiteit in internationaal onderzoek	8
Triple P en diversiteit in Nederlands onderzoek	11
Discussie	15
Geraadpleegde literatuur	19
Bijlagen:	
1: Internationale publicaties over Triple P en diversiteit	21
2: Nederlandse publicaties over Triple P en diversiteit	23

Samenvatting

In dit artikel beschrijven we wat er bekend is uit internationale en Nederlandse studies over de toepasbaarheid en de effectiviteit van het opvoedondersteuningsprogramma Triple P voor laagopgeleide niet-westerse ouders. We analyseren de gevonden studies aan de hand van criteria voor diversiteitsgevoeligheid van de Meetladder Diversiteit Interventies. Triple P blijkt vooral wat betreft randvoorwaarden nog te kunnen winnen aan diversiteitgevoeligheid. Op zich stemmen de bevindingen uit de literatuur tot optimisme over de toepasbaarheid van het programma voor laagopgeleide migrantenouders in Nederland. De bewijslast is echter nog bescheiden en kent zijn beperkingen. Bovendien zijn de verschillende internationale onderzoeken niet een-op-een relevant voor de Nederlandse situatie, ook omdat het meestal onderzoek onder Aziatische en/of hoogopgeleide ouders betrof. Vooralsnog ontbreekt het in Nederland aan effectonderzoek onder migrantenouders.

Trefwoorden

Triple P, opvoedondersteuning, diversiteitgevoeligheid, (laagopgeleide) migrantenouders

Inleiding

Triple P is een opvoedprogramma van Australische origine. Triple P staat voor Positief Pedagogisch Programma; de interventies worden ook wel Positief Opvoeden genoemd. Het programma wordt in diverse landen uitgevoerd, waaronder niet-westerse. Ook in veel Nederlandse gemeenten is er voor ouders aanbod van Triple P beschikbaar. Het doel van Triple P is het voorkomen en verminderen van (ernstige) emotionele en gedragsproblemen bij kinderen door het bevorderen van competent ouderschap. Er is een aanbod voor ouders van jonge kinderen en voor ouders van tieners. Triple P bestaat uit vijf niveaus, met variabele aanbiedingsvormen (bijvoorbeeld individuele adviesgesprekken of een groepscursus). De keuze van het niveau is afhankelijk van de vraag die ouders hebben en de zwaarte van hun opvoedvragen. Hoewel Triple P breed wordt ingezet, en er onderzoek gedaan is naar de effectiviteit (bijvoorbeeld De Graaf, 2009), is er in Nederland nog weinig zicht op de toepasbaarheid en het effect ervan voor alle ouders, ongeacht hun etnische achtergrond en/of opleidingsniveau.

Onderzoeksvraag

Veel niet-westerse ouders in Nederland zijn laagopgeleid, en vooral laagopgeleide migrantenouders weten niet altijd gemakkelijk de weg te vinden naar de reguliere voorzieningen voor opvoedondersteuning (zie o.a. Van den Broek, Kleijnen & Keuzenkamp, 2010; Pels, Distelbrink & Postma, 2009a). De Kenniswerkplaats Tienplus¹ begon in 2010 een onderzoek naar de werking van Triple P voor de etnisch diverse bevolking van Amsterdam. Sinds enkele jaren is Triple P daar het in omvang belangrijkste programma voor opvoedondersteuning. Het onderzoek, kreeg als titel 'Triple P Divers' mee. De vraag was of dit opvoedprogramma Amsterdamse ouders met niet-westerse wortels bereikt, of het voor hen toepasbaar is en werkt (Distelbrink et al., 2011; Ketner et al., 2012). Hiervoor werden allereerst bereikcijfers geanalyseerd. Daarnaast vonden interviews plaats met zowel professionals als ouders van jonge kinderen en tieners over hun ervaringen met het programma. Een ander belangrijk onderzoeksthema was de vraag wat er al bekend is uit eerder (inter)nationaal onderzoek over de toepasbaarheid van Triple P voor niet-westerse

1 In deze Kenniswerkplaats, gefinancierd door ZonMw, werken onderzoekers, beleidsmakers en professionals samen aan een betere opvoedondersteuning van migrantenouders met tieners in Amsterdam. Zie ook: www.kenniswerkplaats-tienplus.nl

populaties, toegespitst op laagopgeleide ouders. Over dit laatste doen we in dit artikel verslag van de bevindingen. Onze centrale vraagstelling luidt:

Wat is er bekend over toepasbaarheid en effectiviteit van Triple P bij (laagopgeleide) niet-westerse ouders, zowel in internationaal als in Nederlands onderzoek?

Literatuursearch

Om antwoord te krijgen op de onderzoeksvraag is allereerst een systematische review van internationale literatuur uitgevoerd. In de wetenschappelijke databases Psychinfo, Eric, Picarta en Cochrane Library is een search gedaan naar de toepassing van Triple P bij minderheidsgroepen of niet-westerse ouders. In de databases is steeds gezocht naar combinaties van trefwoorden, van enerzijds 'Triple P', 'positive parenting' en 'positive parenting program', en anderzijds trefwoorden die betrekking hadden op diversiteit/specifieke populaties/etniciteit/ minderheden. Ook is naar publicaties gezocht van enkele specifieke auteurs die, zo ons bekend was, betrokken zijn bij onderzoek naar Triple P en etnische diversiteit. Daarnaast is naar publicaties gezocht op de website van Triple P international, de officiële website van het programma.

Voor een overzicht van Nederlandstalige publicaties over Triple P voor diverse doelgroepen is eveneens een search uitgevoerd in de wetenschappelijke databases Picarta en Psychinfo. In deze databases is gezocht naar combinaties van zoekwoorden: Triple P, 'Positief Opvoeden' of 'Positief Pedagogisch Programma', in combinatie met trefwoorden als minderheden, etniciteit en diversiteit, benamingen voor specifieke etnische groepen, en termen als aanpassing/verandering, effect en bereik. Net als bij de internationale search zochten we ook op namen van specifieke auteurs. Verder hebben we nog gezocht op enkele websites² waar wij publicaties over Triple P in Nederland meenden te kunnen vinden, maar dit leverde geen extra publicaties op.³

Opbouw van dit artikel

In dit artikel doen we verslag van de bevindingen van de in 2010-2011 uitgevoerde literatuurstudie. Het betoog is als volgt opgebouwd. Eerst bespreken we aan de hand van de 'Meetladder Diversiteit Interventies' (Pels, Distelbrink & Tan, 2009b) wat er al bekend is over diversiteitsgevoeligheid van jeugd- en gezinsinterventies en hoe deze te versterken is. Dit vormt het kader voor de bespreking van de gevonden literatuur. Vervolgens behandelen we de studies over Triple P en diversiteit in internationaal onderzoek en aansluitend de Nederlandse studies. Steeds wordt nagegaan op wat voor type onderzoek de bevindingen uit de gevonden studies zijn gebaseerd. De paragrafen over het internationale en nationale onderzoek sluiten we af met korte conclusies. In het laatste gedeelte van het artikel bediscussiëren we de uitkomsten van de literatuurstudie aan de hand van de Meetladder Diversiteit Interventies.⁴

2 www.triplep-nederland.nl / www.nji.nl / www.trimbos.nl / www.positiefopvoeden.nl / www.tripleptwente.nl

3 Verschillende onderzoekers/uitvoerders op het gebied van Triple P in Nederland leverden ons bronnen aan, over zowel nationale als internationale onderzoeken. In de meeste gevallen betrof dit PowerPoint-presentaties van conferenties over Triple P of afstudeerscripties van studenten. Bij de meeste PowerPoint-presentaties ontbrak een goede verwijzing naar onderliggend onderzoek of bleek daarover (nog) geen publicatie te zijn verschenen. Daarmee was het moeilijk de waarde van de bevindingen te bepalen. Deze bronnen hebben we daarom niet meegenomen in dit overzicht.

4 In een eerdere publicatie van Bellaart (2010), is Triple P ook beoordeeld aan de hand van de Meetladder Diversiteit Interventies. Het ging om een beschouwing op basis van een beperkt aantal interviews met deskundigen. Bij dit artikel is de empirische basis breder.

Achtergrond: diversiteitsgevoeligheid van interventies

Diverse onderzoeken laten zien dat migrantenouders in Nederland minder goed bereikt worden met het aanbod aan opvoedondersteuning dan autochtone ouders (bijvoorbeeld Van den Broek et al., 2010; Pels et al., 2009a). Vooral laaggeschoolde ouders weten vaak niet van het bestaan van een formeel aanbod, herkennen zich niet in het bestaande aanbod, of beschikken niet over de benodigde (taal)vaardigheden om voldoende gebaat te zijn bij een cursus, opvoedadvies of oudertraining (ibid.).

In 2009 is de 'Meetladder Diversiteit Interventies' verschenen. Voor deze meetladder zijn - op basis van bestaande (internationale) literatuur - criteria ontwikkeld om de diversiteitsgevoeligheid van jeugd- en gezinsinterventies voor (etnische) doelgroepen te bepalen en te vergroten (Pels et al., 2009b). Met behulp van tien aandachtspunten kan de geschiktheid van een interventie voor uiteenlopende doelgroepen worden bekeken en zijn verbeterpunten te benoemen. Hieronder bespreken we acht aandachtspunten, die als kader zullen dienen bij de beschrijving van de literatuur over de toepasbaarheid en geschiktheid van Triple P voor diverse doelgroepen.⁵

De eerste drie aandachtspunten zijn zogenaamde programmatische criteria. Dit zijn criteria waaraan een programma zelf zou moeten voldoen ter vergroting van de diversiteitsgevoeligheid. Ten eerste is het belangrijk dat de *opvoedings- of ontwikkelingstheorie* die ten grondslag ligt aan de interventie ook geldig is voor de beoogde doelgroep, met andere woorden dat de uitgangspunten ook aansluiten bij de problematiek van de beoogde specifieke doelgroep. Ten tweede is het van belang dat de *doelen van de interventie aansluiten* bij de realiteit van de cliënten, ofwel: dat zij zich kunnen vinden in de uitgangspunten en de terminologie. Ook de gehanteerde *methode*, ten derde, moet passen bij de belevingswereld van de (allochtone) cliënt. Dat kan bijvoorbeeld betekenen dat een familiebenadering effectiever is dan een individuele behandeling, of dat voor cliënten met geringe verbale of cognitieve vermogens andere middelen worden ingezet. In het algemeen is ruimte nodig voor differentiatie binnen het protocol.

Er is ook een aantal voorwaardelijke criteria. Ten eerste staat of valt de effectiviteit van een interventie met effectieve *communicatie*. Het kan nodig zijn om voor bepaalde groepen bijvoorbeeld gebruik te maken van tolken of vertaald materiaal, of om meer gebruik te maken van audiovisuele materialen dan van schriftelijke communicatie. Ook is het goed om symbolen, concepten en gezegden te gebruiken waardoor mensen zich 'thuis' en begrepen voelen. In de tweede plaats zijn de *houding en de vaardigheden* van de professional belangrijk voor het laten slagen van opvoedingssteun aan ouders van diverse herkomst (zie ook: Tan, Bekkema & Öry, 2008). Over de benodigde mate van kennis over specifieke doelgroepen lopen de meningen uiteen, maar het beschikken over enige achtergrondinformatie over andere culturen lijkt goed te zijn. Professionals moeten echter ook weer niet vervallen in generalisaties: ook binnen groepen kunnen grote verschillen bestaan tussen mensen. Bij het werken met migrantenouders zijn vooral de (culturele) competenties van de professional belangrijk (zie ook Mutsaers, 2009). Het gaat dan bijvoorbeeld om een open houding en het zich bewust zijn van de eigen culturele waarden die het blikveld kunnen vertroebelen. De derde belangrijke randvoorwaarde is dat binnen de interventie ruimte is voor *extra investering* in de toeleiding (bijvoorbeeld door wantrouwen weg te nemen), motivering en het opbouwen van een goede relatie. Ook is het daarbij van belang om rekening te houden met specifieke omstandigheden zoals werktijden, kinderopvang, laag inkomen en reisafstand. Ten slotte is de *cliëntbetrokkenheid* een belangrijke graadmeter, dat wil zeggen de mate waarin verschillende doelgroepen betrokken worden of betrokken zijn geweest bij de ontwikkeling en/of de aanpassing van de interventie.

5 De overige criteria laten we in dit artikel buiten beschouwing, omdat deze geen direct verband hebben met de te beoordelen interventie, maar meer met de institutionele context. Het gaat om het belang van:

- het gebruiken van diversiteitsgevoelige methoden van screening of diagnose
- de institutionele inbedding van diversiteitsdenken.

Het laatste relevante criterium betreft aandacht voor *onderzoek* naar bereik en effectiviteit van interventies voor verschillende doelgroepen. In veel onderzoeken worden cliënten uit minderheidsgroepen niet specifiek onderscheiden of bereikt, of worden data - indien dit wel het geval is - niet naar etnische afkomst geanalyseerd. Hierdoor is niet duidelijk of de interventie ook werkt voor deze groeperingen. Bij monitoring van effecten door organisaties zelf kan vaak geen uitspraak worden gedaan over effecten op migranten vanwege de gebrekkige of onvolledige registratie van etniciteit (Pels et al., 2009b).

Dit artikel is er op gericht in kaart te brengen wat er wel bekend is over effecten op migrantenouders. Als deelname aan een interventie leidt tot verbetering in opvoedvaardigheden of andere bedoelde effecten bij migrantenouders, zien wij dit als een bewijs dat het programma op zijn minst deels aansluit en werkt bij deze groepen.

Triple P en diversiteit in internationaal onderzoek

Onze zoektocht naar internationale literatuur over de werking van Triple P voor niet-westerse ouders levert maar een beperkt aantal publicaties op. Het betreft acht wetenschappelijke artikelen in internationale tijdschriften. Van deze artikelen gaan er zes daadwerkelijk over de effecten van Triple P op niet-westerse ouders. De andere twee artikelen bespreken onderzoek naar de mate waarin elementen uit het opvoedprogramma *acceptabel* zijn voor niet-westerse ouders - die niet aan het programma deelnamen - en de mate van waarschijnlijkheid dat ze *would* willen meedoen aan het programma. Ook zeggen deze artikelen daarmee iets over de aansluiting van doelen, uitgangspunten en de aanbiedingsvorm bij niet-westerse ouders (zie de genoemde punten bij de Meetladder Diversiteit). Vier artikelen hebben betrekking op onderzoek dat plaatsvond in Australië (waar het programma is ontwikkeld), tweemaal betrof het onderzoek in Hongkong en tweemaal onderzoek om in Japan. Zes van de acht onderzoeken gaan over Aziatische (Chinese of Japanse) ouders, één onderzoek over Aboriginals en één onderzoek over een etnisch diverse groep ouders in Australië. In de tabel in bijlage 1 van dit artikel is deze verdeling terug te vinden. Daarin staat ook aangegeven wat de kenmerken en beperkingen van de betreffende studies zijn (o.a. kleine groepsgrootte en hoog opleidingsniveau). We komen hier nog op terug in de bespreking van de afzonderlijke artikelen.

We bespreken in het volgende onderdeel van deze review eerst de twee artikelen over niet-deelnemers. Deze geven vooral inzicht in de mate waarin het programma en de bijbehorende aanbiedingswijzen (in theorie) aansluiten bij ouders van diverse herkomst. Daarna komen de effectonderzoeken aan de orde.

Staan migrantenouders positief tegenover Triple P?

In het onderzoek van Morawska et al. (2011) zijn ouders ondervraagd van allerlei herkomsten in Australië die Triple P nog niet volgden. Zij zeggen positief te staan tegenover de zeventien opvoedstrategieën die in het programma worden gebruikt. Het betrof relatief hoogopgeleide ouders (42% was universitair geschoold). Als ouders bepaalde strategieën minder bruikbaar vonden had dat meer te maken met de te verwachten grote tijdsinvestering of het gebrek aan vertrouwen in de specifieke strategie, dan met onverenigbaarheid met de eigen culturele waarden. Er werden weinig verschillen gevonden tussen (witte) Australische en overige ouders (westerse en niet-westerse samengevoegd) in de antwoorden. De materialen werden *grosso modo* als 'culturally appropriate' ervaren. Barrières om mee te doen aan Triple P (wat zou u kunnen tegenhouden om mee te doen) waren vaker 'algemeen' (kosten, tijdstip, locatie en tijdsinvestering) dan 'cultureel'. Bij de ervaren barrières en geschiktheid van de materialen is niet nagegaan in hoeverre er verschillen waren tussen de verschillende etnische groepen of zelfs tussen de (witte) Australische en overige ouders. Dat is een beperking van dit onderzoek. Waar naar verschillen tussen herkomstgroepen is gekeken, zijn westerse en niet-westerse niet-Australische

ouders samengevoegd. Taal werd weinig genoemd als barrière. Dit kan te maken hebben met het hoge opleidingsniveau van de onderzoeksgroep. Bij hoger opgeleiden is het namelijk minder waarschijnlijk dat taalproblemen worden genoemd.

Het Japanse onderzoek van Matsumo et al. (2009) naar de intentie om deel te nemen aan Triple P had een zeer hoogopgeleide onderzoeksgroep. Bijna de helft was universitair geschoold en nog eens 38% senior high school. In dit onderzoek werd de intentie tot deelname vooral voorspeld door instemming van ouders met bepaalde kenmerken van het programma. Het onderzoek maakt duidelijk dat ouders bepaalde aanbestedingsvormen (zoals een groepsaanbod, werken met een dvd, discussies met elkaar, flexibel aanbod, alsook een sterke 'evidence base' en doelen zoals het werken aan opvoedproblemen en kindontwikkeling) gemiddeld hoog waarden. Welke van deze elementen de intentie tot deelname daadwerkelijk vergroten is onduidelijk. Vanwege de samenstelling van de onderzoeksgroep is het artikel minder relevant voor de toepasbaarheid van Triple P bij laaggeschoolde migranten in Nederland.

Het effect van Triple P bij specifieke doelgroepen

De artikelen waarin de effecten van Triple P zijn gemeten bij niet-westerse ouders, hebben als uitkomstmaten onder andere ervaren probleemgedrag bij kinderen, disfunctioneel opvoedgedrag (bijvoorbeeld laissez faire of juist autoritaire controle), ervaren ouderlijke competenties en ouderlijke stress. Het betrof steeds onderzoek naar deelname aan een groepsversie van Triple P (niveau 4). Een belangrijke vraag in de artikelen is in hoeverre problemen op de hier genoemde terreinen afnemen als gevolg van het opvoedprogramma. Daarnaast kregen de deelnemers een vragenlijst voorgelegd over de tevredenheid over de verschillende aspecten en aanbestedingswijzen van het programma. Voor een deel betreft het kleinschalig onderzoek met weinig respondenten, zoals in de tabel in bijlage 1 is te zien. Dat noopt tot voorzichtigheid over de bevindingen. Wel zijn vier van de zes onderzoeken onder deelnemers opgezet volgens een zogenaamd RCT design. Dat wil zeggen dat deelnemers aan Triple P zijn vergeleken met niet-deelnemers met in principe vergelijkbare kenmerken (die na het onderzoek alsnog Triple P kregen aangeboden). Bij beide groepen werd zowel vooraf als achteraf via vragenlijsten gemeten hoe ouders (volgens eigen zeggen) opvoeden en hoe ze het opvoeden ervaren. De veranderingen in de Triple P groep werden vergeleken met de veranderingen in de controlegroep. Waren ze groter in de Triple P groep dan in de groep die het programma niet doorliep, dan kon de verandering echt aan deelname aan het programma worden toegeschreven. Bij enkele artikelen is alleen bij de ouders die meededen gekeken of er veranderingen te constateren waren. Dat geeft uiteraard ook inzicht, maar hier is met minder zekerheid te zeggen of de veranderingen echt veroorzaakt zijn door deelname aan Triple P.

Ouders die in de zes effectonderzoeken meededen aan Triple P zijn vaak heel tevreden over de cursus, en rapporteren na afloop van de cursus positiever opvoedgedrag en een positiever opvoedbeleving en minder problemen met de kinderen dan bij aanvang. De veranderingen zijn groter dan de veranderingen in de controlegroepen en kunnen daarmee worden toegeschreven aan de deelname aan de cursus. Wel geldt dat de gevonden effecten niet altijd significant zijn (bijv. Crisante & Ng, 2003), en dat er ook niet op alle punten verbetering is. Ouderlijke stress neemt bijvoorbeeld niet altijd af als gevolg van het programma (bijv. Matsumo et al., 2007; Turner et al., 2007). Daarnaast zijn de groepen ondervraagde ouders zoals gezegd vaak klein en vullen lang niet alle ouders de vragenlijsten in, waardoor er een selectieve groep kan zijn ontstaan. Ook zijn sommige meetinstrumenten niet voldoende betrouwbaar voor de onderzochte groep (bijv. Leung et al., 2003; Matsumo et al., 2007).

Bijna alle onderzoeken onder deelnemers gaan over relatief hoogopgeleide ouders, waarbij de meerderheid van Aziatische oorsprong is. Daarmee zijn de bevindingen zeker niet één-op-één te vertalen naar niet-westerse ouders in Nederland. Bovendien betreft het voor een gedeelte ook geen onderzoek naar ouders in een minderheidspositie (bijvoorbeeld bij het onderzoek onder

Japanse ouders in Osaka). En daar waar het wel ouders in een minderheidspositie betreft (niet-westerse ouders in Australië), gaat het deels ook nog om onderzoek onder ouders met een Australische partner (zie bijv. Matsumo et al., 2007).

De onderzoeken geven behalve inzicht in effecten ook enige informatie over belangrijke aandachtspunten bij het bereiken en behouden van ouders voor het onderzoek of voor het deelnemen aan de interventie zelf. Om Chinese ouders te vinden voor het onderzoek van Crisante en Ng (2003) in Australië is bijvoorbeeld geadverteerd in Chinese kranten en zijn brochures vertaald in het Kantonnees. Ook werd het programma bewust gebracht als een preventief programma, bedoeld om ouders gelukkiger en minder gestrest te maken, in plaats van een programma gericht op ouders met opvoedvragen of -problemen. Diverse inspanningen leverden uiteindelijk 45 Chinese ouders op die over een periode van twee jaar meededen aan de groepsversie van Triple P met een trainer in de eigen taal. Van deze groep ouders vulde maar een derde de vragenlijsten in die benodigd waren voor het onderzoek, zelfs al waren ze vertaald en deels ingekort. Hier speelde onder andere angst mee over het uitlekken van gegevens naar de overheid. De groep waarover uitspraken konden worden gedaan over de effecten van Triple P werd daarvoor heel klein. Bij de cursus zelf kwam naar voren dat sommige strategieën weerstanden opleverden bij ouders. Bijvoorbeeld het belonen van kinderen met complimentjes, het stap voor stap nieuwe vaardigheden aanleren of het negeren van negatief gedrag. Een rollenspel, waarbij ouders zelf ervoeren hoe het was om complimenten te krijgen, was een goede manier om ouders over de streep te krijgen om zo nieuwe strategieën te proberen. De Japanse (hoogopgeleide) ouders in het onderzoek van Matsumo et al. (2007) in Japan bleken belonen juist positief te ervaren, zij hadden meer moeite met strategieën als 'time out'.

Aangepast aanbod voor Aboriginal ouders in Australië

Het voor onze studie meest interessante onderzoek, dat we hier apart zullen uitlichten, betreft een RCT studie onder een kleine groep Aboriginal ouders die een aangepaste versie van het groepsaanbod van Triple P volgden (Turner et al., 2007). Het betreft grotendeels laagopgeleide ouders uit 'low income areas'. Het onderzoek is uitgevoerd in 2002. Ongeveer 25 ouders volgden de cursus, waarbij - zo wordt gemeld - veel tijd was ingeruimd voor het winnen van het vertrouwen van de ouders en voor discussie over de sociale en politieke context van het ouderschap. Beeldmateriaal en schriftelijke materialen waren aangepast, en telefonische consulten waren in deze versie van het programma vervangen door huisbezoeken gericht op de ondersteuning van het ontwikkelen van nieuwe vaardigheden. Allemaal zaken waarvan we weten dat ze van belang kunnen zijn om een programma beter te laten aansluiten bij (laaggeschoolde) migrantenouders. De groepen werden geleid door twee professionals van wie één met dezelfde etnische achtergrond als de ouders. De ouders behaalden positieve resultaten (ervaren problemen met kinderen namen af en sommige opvoedgedragingen veranderden) en waardeerden het programma positief. Wel bleek het moeilijk iedereen de vragenlijsten te laten invullen na afloop, en zeker ook bij de follow-up meting na een aantal maanden. Het bleek verder moeilijk om ouders die op de wachtlijst stonden (de controlegroep) te bewegen om na afloop van het onderzoek mee te doen aan het programma. De onderzoekers concluderen dat het langdurig blijven interesseren van ouders (op de wachtlijst) extra investeringen vergt.

De Aboriginal versie van Triple P is voor zover bekend de enige versie die substantieel aangepast is op minderheidsgroepen in vorm en beeld, waarbij onder andere gestreefd is naar een meer verhalende aanpak, die beter past bij de doelgroep. Dit is in nauwe samenwerking met vertegenwoordigers van de Aboriginal gemeenschap tot stand gekomen. Deze versie kan interessant zijn voor Nederlandse beroepskrachten vanwege de aanpassingen. De dvd en het werkboek zijn in principe verkrijgbaar bij Triple P international, maar enige vasthoudendheid is nodig voor wie ze wil inzien, zo bleek. Het werkboek was slechts op een beperkt aantal punten aangepast, namelijk wat betreft titel en inleiding en enigszins in vormgeving. De inhoud was niet opvallend anders dan die in het reguliere Triple P werkboek. Bij de dvd viel vooral op dat deze startte met

een aantal 'testimonials' van personen uit de Aboriginal gemeenschap en dat het vertoonde beeldmateriaal Aboriginal gezinnen liet zien. Inhoudelijk waren er opnieuw weinig substantiële aanpassingen te zien in vergelijking met de reguliere dvd. Noch uit het materiaal noch uit het onderzoek is eenduidig op te maken op welke manier in de cursuspraktijk bij de leefwereld van ouders is aangesloten.

Conclusie internationaal onderzoek

De conclusie die we kunnen trekken als we kijken naar de bij elkaar gebrachte internationale literatuur, is dat er nog weinig bekend is over de werking van Triple P voor (laagopgeleide) minderheidsgroepen. Er zijn weinig onderzoeken en de onderzoeken die zijn gedaan, zijn vaak gebaseerd op kleine onderzoeksgroepen. De studies die we gevonden hebben, in meerderheid over (relatief) hoogopgeleide Aziatische ouders in Australië en in Japan of Hongkong, zeggen bovendien weinig over de toepasbaarheid op laagopgeleide migrantenouders in Nederland, die grotendeels uit hele andere delen van de wereld komen en een hele andere culturele achtergrond hebben. Voor bovengenoemde hoogopgeleide minderheidsgroepen (ook niet-westerse)⁶ lijkt Triple P goed te kunnen werken. Wel blijkt er soms weerstand tegen onderzoek rond het programma en is er sprake van veel uitval tijdens het onderzoek. Dat heeft gevolgen voor de reikwijdte van de resultaten. Ook wordt duidelijk dat veel investering nodig is om ouders te bewegen mee te doen en te behouden voor het onderzoek en voor deelname aan het programma (na een wachtlijstconditie bijvoorbeeld).

Het meest interessant, vanwege de doelgroep en het aangeboden programma, is het onderzoek onder Aboriginal ouders die een aangepaste versie van Triple P volgden. Deze resultaten (onder een relatief klein aantal ouders) maken aannemelijk dat het programma ook kan werken voor laagopgeleide ouders in minderheidsgroepen. De dvd en het werkboek voor 'indigenous parents' zijn op enkele punten aangepast aan de doelgroep, maar noch uit het materiaal noch uit het onderzoeksartikel wordt duidelijk op welke manier precies.

Eén studie konden wij niet in onze review opnemen vanwege het nog ontbreken van publicaties. Maar deze is wel interessant om te noemen, zeker gezien de beperkingen van het beschikbare onderzoek tot nu toe. Het betreft een effectstudie onder een etnisch diverse populatie in San Francisco, waarbij ook rekening wordt gehouden met het opleidingsniveau. Het onderzoek wordt uitgevoerd door Stephanie Romney en collega's van het Parent Training Institute van het San Francisco Department of Public Health. De verwachting is dat in 2012 een publicatie zal verschijnen.

Triple P en diversiteit in Nederlands onderzoek

We vonden acht Nederlandse publicaties waarin aandacht is besteed aan Triple P voor ouders van diverse etnische achtergrond. Een daarvan is een journalistiek artikel (Kooijman, 2011), waarin enkele Triple P deskundigen aan het woord zijn. Verder is er een artikel dat weergeeft wat bekend is uit eerdere (internationale) onderzoeken, maar zonder duidelijke bronvermelding (Blokland, 2008). Twee publicaties beschrijven in feite hetzelfde onderzoek dat gebaseerd is op gesprekken met beroepskrachten, waaronder ook Triple P geschoolden (Bekkema, 2007; Tan, Bekkema, Öry, 2008). Het onderzoek gaat in bredere zin over de toepasbaarheid van bestaande opvoedingsondersteuning voor migrantenouders, en Triple P is één van de interventies die wordt besproken. Ook Bellaart (2010) sprak met enkele deskundigen op het gebied van Triple P, en bevroeg hen over de diversiteitsgevoeligheid. Een factsheet (Goossens, zonder datum) betreft het verslag van een onderzoek bij een steekproef van Amsterdamse ouders (representatief naar

6 Japanse migranten worden overigens in Nederland niet tot de niet-westerse migranten gerekend, onder andere vanwege hun hoge opleidingsniveau.

etniciteit) waarin de effectiviteit van niveau 1 van Triple P (mediacampagne) is onderzocht. Tot slot beschrijven twee publicaties het onderzoek van de Kenniswerkplaats Tienplus (Distelbrink et al., 2011; Ketner et al., 2012), waarin bereikcijfers zijn geanalyseerd en is gesproken met zowel professionals als met ouders van diverse achtergrond (grotendeels niet-westers). Dit is het enige onderzoek dat empirische basis geeft voor de effecten van Triple P op ouders. Het is het enige onderzoek waar met ouders (met verschillende opleidingsniveaus, een derde is hoogopgeleid) die deelnamen aan Triple P is gesproken. Het betreft evaluatief onderzoek, geen onderzoek met een voor- en nameting en een controlegroep. Aan het eind van ons artikel vindt u een schematisch overzicht van de genoemde publicaties, waarin we de onderzoekspopulatie, het type onderzoek en de beperkingen van de gevonden publicaties kort beschrijven (bijlage 2).

De Nederlandse onderzoeken naar Triple P en diversiteit geven dus meer dan het besproken internationale onderzoek de ervaringen en indrukken van beroepskrachten weer. Ze gaan mede hierdoor meer in op vraagstukken rond de implementatie van Triple P, zoals het bereik, de inzet van de professional en aanpassingen in de praktijk die kunnen leiden tot een groter bereik en behoud van deelnemers. We bespreken hier achtereenvolgens de bevindingen over het bereiken van migrantenouders, de aansluiting bij de leefwereld van (laagopgeleide) migrantenouders, de communicatie en de rol van de Triple P professional. Het betreft allemaal punten die volgens de meetladder diversiteit van belang zijn voor een diversiteitsgevoelige interventie. In de discussie komen we expliciet op de meetladder terug.

Bereiken van migrantenouders

Om ouders te bereiken met het programma Triple P is in Amsterdam kort na de invoering een mediacampagne uitgevoerd (Triple P niveau 1). Via posters, een website en kranten met beeldmateriaal van kinderen en ouders uit diverse etnische groepen werden ouders geattendeerd op het bestaan van het programma. Goossens et al. (zonder datum) onderzochten hoe ouders deze campagne ervoeren. De ondervraagden bleken zich de campagne te herinneren en deze positief te waarderen. Het onderwerp 'positief opvoeden' sprak de doelgroep (ouders van minimaal 18 jaar met een kind tussen de 0 en 12 jaar) zeer aan en de gepresenteerde website sloot aan bij hun interesses. De onderzoekspopulatie in dit onderzoek was qua etniciteit goed te vergelijken met de Amsterdamse populatie, maar was wel relatief hoog opgeleid. Er wordt in de bespreking van de resultaten niet gedifferentieerd naar etniciteit, dus het blijft onduidelijk of de campagne ook de (laagopgeleide) migrantenouders evenredig heeft bereikt. Vaak is het selectieve bereik een probleem bij publieksvoorlichting (brochures, tv-programma's, websites). Voornamelijk hoogopgeleide ouders maken er gebruik van (Ince, 2011).

De Kenniswerkplaats Tienplus analyseerde cijfers over het *feitelijke* bereik van migrantenouders door Triple P in Amsterdam. Het onderzoek laat zien dat een evenredig deel van de ouders die in 2009 en 2010 in Amsterdam zijn bereikt met Triple P (niveau 3 en 4 voor jonge kinderen) van niet-westerse allochtone afkomst is. Dat wil zeggen dat het percentage deelnemers van niet-westerse afkomst ongeveer gelijk is aan het percentage niet-westerse allochtonen in de totale populatie ouders van kinderen van 0 tot 12 jaar. Ook het bereik van de verschillende etnische doelgroepen lijkt tamelijk evenredig (Distelbrink et al., 2011). Op grond van het feit dat uit de literatuur blijkt dat migrantenouders meer opvoedonzekerheid en meer opvoedproblemen ervaren dan autochtone ouders (bijv. Van den Broek et al., 2010), zou men ook kunnen verwachten dat zij juist meer dan gemiddeld worden bereikt. Bovendien moeten de cijfers in dit onderzoek met enige voorzichtigheid worden geïnterpreteerd omdat de etniciteit niet eenduidig geregistreerd was. Ook ontbraken gegevens over het opleidingsniveau van de bereikte ouders.

De overige informatie in de voor dit artikel bekeken publicaties over het bereik van migrantenouders is gebaseerd op opvattingen van deskundigen of professionals die werken met Triple P. De deskundigen in het onderzoek van Bellaart (2010) menen dat het bereiken van migrantenouders in achterstandssituaties waarschijnlijk beter kan. In het bijzonder het bereiken van ouders

die minder geïntegreerd zijn in de Nederlandse samenleving, waaronder asielzoekers en vluchtelingen, is een knelpunt menen de respondenten. Uit interviews met professionals in het onderzoek van Bekkema (2007) en Tan, Bekkema & Öry (2008) komt naar voren dat vooral ouders die helemaal geen Nederlands spreken niet bereikt worden. Maar deze uitspraken zijn niet gestaafd met cijfers over het daadwerkelijke bereik van Triple P.

Aansluiten bij de leefwereld van migrantenouders

In het professionele veld klinkt kritiek dat Triple P onvoldoende rekening zou houden met de leefwereld en de conceptuele kaders van migrantenouders. In een artikel in Jeugd&Co (Kooijman, 2011) wordt gesproken over Triple W. Dit staat voor wit, westers en welbespraakt, omdat Triple P niet goed zou aansluiten bij laagopgeleide migrantenouders. De deskundigen die in het betreffende artikel aan het woord komen, zijn overigens genuanceerder dan de titel van het artikel doet vermoeden.

Bovenal blijkt dat de aansluiting van Triple P op de leefwereld van (laagopgeleide) allochtone ouders in Nederland nog weinig onderzocht is onder de doelgroep zelf, behalve in het onderzoek van de Kenniswerkplaats. Uit dit Amsterdamse onderzoek komt naar voren dat zowel ouders als beroepskrachten menen dat de uitgangspunten van Triple P - onder andere gericht op het bevorderen van concreet gewenst gedrag en het leren omgaan met ongewenst gedrag van kinderen - in principe aansluiten bij de behoeften van migrantenouders. Zij vinden met hun concrete opvoedvragen aansluiting bij het programma en kunnen daarbinnen zelf bepalen hoe streng ze zijn en welke regels ze hanteren (Distelbrink et al., 2011; Ketner et al., 2012). Dat het programma 'westers' is, zien de meeste ondervraagde ouders niet als probleem. Zij geven aan dat zij juist willen leren over de 'Nederlandse opvoeding', en hoe elementen daaruit te combineren met de eigen opvoeding. Dit is juist een vraag waar ze tegenaan lopen en waardoor 'standaard' opvoedvragen (over niet luisteren etc.) zwaarder kunnen wegen.

Overigens menen de ondervraagde ouders wel dat het programma door de 'westerse' inslag niet geschikt is voor ouders die niet zo zijn gericht op het combineren van eigen en 'westerse' inzichten. Daarnaast geven zowel ouders als beroepskrachten aan dat er een aantal thema's is waarover migrantenouders wel zouden willen leren, maar die niet voorkomen in het Triple P aanbod of waarvoor onvoldoende ruimte is. Denk bijvoorbeeld aan het leven in een migratiecontext, discriminatie, echtscheiding en de rolverdeling binnen het gezin (Distelbrink et al., 2011, Ketner et al., 2012).

Enige evidentie dat Triple P voor migrantenouders 'werkt' vinden we in het feit dat de meeste ouders die zijn ondervraagd in het Kenniswerkplaats onderzoek zonder meer positief zijn over wat zij geleerd hebben en de cursus ook aan anderen zouden aanraden. Respondenten voelen zich door deelname aan het opvoedprogramma onder andere competentier als ouder en hebben specifieke opvoedgedragingen geleerd waar ze veel aan hadden, zoals beter communiceren met kinderen, (op een andere manier) belonen en minder straffen. Ouders met tieners zijn positief over het inzetten van bijvoorbeeld een gezinsvergadering of over hoe zij hebben geleerd afspraken met hun kinderen te maken. Slechts een enkeling is minder te spreken over het geleerde. Ook de beroepskrachten met wie is gesproken zijn optimistisch over de werkzaamheid van het programma bij diverse doelgroepen (ibid.).

Communicatie

Uit onderzoek zowel onder professionals als onder ouders komt de opvatting naar voren dat de grootste belemmering om een brede groep migrantenouders te bereiken en op een adequate manier te ondersteunen de taligheid van Triple P is (Bekkema, 2007; Bekkema et al., 2008; Bellaart, 2010; Distelbrink et al., 2011; Ketner et al., 2012). Ouders met een geringe beheersing van de Nederlandse taal krijgen hierdoor niet altijd het aanbod dat het meest passend is bij de zwaarte van hun opvoedvraag. De taalbarrière belemmert hen bijvoorbeeld een groeps cursus

(niveau 4) te volgen, waardoor ze terugvallen op lichtere advisering (niveau 3) (Distelbrink et al., 2011, Ketner et al., 2012). Een oplossing zou kunnen zijn om het aanbod in de eigen taal aan te bieden: in Amsterdam is een groepscursus in het Arabisch gegeven. In verschillende onderzoeken wordt ook de suggestie gedaan om te werken met tolken of professionals die de eigen taal spreken. Verder is er, volgens zowel professionals als ouders uit het onderzoek van de Kenniswerkplaats, behoefte aan vertalingen van het schriftelijke materiaal (brochures, vragenlijsten, etc.) en van het visuele materiaal (de dvd). Ook is de strakke tijdsplanning van de cursus vanwege het taalniveau van de ouders niet altijd haalbaar, omdat vertalen of aanvullende uitleg een extra tijdsinvestering vergt, aldus professionals (Distelbrink et al., 2011). Overigens worden migrantenouders in sommige gevallen juist vanwege het hoge tempo bij voorbaat niet doorverwezen naar de cursus, vooral als zij de taal niet goed beheersen.

De dvd blijkt in de praktijk heel geschikt om opvoedsituaties onder de aandacht te brengen. Ook het oefenen in een rollenspel is een goede manier om (allochtone) ouders hun opvoedstrategieën te laten oefenen, aldus beroepskrachten (Distelbrink et al., 2011). Rollenspellen zijn vaak een van de werkzame factoren in *evidence based* programma's (Blokland, 2010). Het oefenen van vaardigheden is een effectieve manier om deze onder de knie te krijgen, en dat geldt overigens niet alleen voor migrantenouders. Verder komt uit het onderzoek van de Kenniswerkplaats Tienplus naar voren dat ouders een groepsaanbod prettig vinden: zij kunnen ervaringen uitwisselen en merken dat andere ouders (autochtoon en allochtoon) dezelfde problemen tegenkomen in de opvoeding van hun kind (bijv. Pels et al., 2009a; Ketner et al., 2012).

De rol van de professional

Een belangrijk aspect dat meerdere deskundigen noemen (o.a. in Kooijman, 2011), is de rol van de professional in de uitvoering van Triple P voor migrantenouders. Het kan helpen als de professional dezelfde etnische, religieuze of talige achtergrond heeft, aldus de geïnterviewde deskundigen. Ouders lijken hier zelf minder waarde aan te hechten, volgens het onderzoek van de Kenniswerkplaats. Zij vinden het vooral belangrijk dat de professional deskundig is over opvoeding en hen goed kan ondersteunen. Een persoonlijke benadering en genoeg vaardigheden om met migrantenouders te werken zijn minstens zo belangrijk, vullen de geïnterviewden van Kooijman dan ook aan. Ook Bekkema (2007) en Tan, Bekkema en Öry (2008) benoemen de belangrijke rol die professionals hebben bij het laten slagen van een interventie bij niet-westerse ouders, hetgeen ook geldt voor Triple P. Bellaart is nog stellig in zijn rapport (2008): 'Het succes van Triple P hangt voor een groot deel af van de deskundigheid van de beroepskracht die het Triple P programma verzorgt (p. 21)'.

Het werken met allochtone doelgroepen vraagt vaak om vindingrijkheid, flexibiliteit en een extra (tijds)investering van de (Triple P) professional (Blokland, 2008; Distelbrink et al. 2011). Professionals blijken bijvoorbeeld inderdaad het materiaal aan te passen (zie ook Bekkema, 2007). Zij doen dit onder andere door het werkmateriaal uit te werken, door voor de ouders op papier te zetten waar zij die week thuis aan moeten werken of door opdrachten te beperken waarin ouders het gedrag van hun kinderen thuis monitoren. De vraag is natuurlijk in hoeverre dit soort eigenmachtige aanpassingen de werkzame elementen van Triple P aantasten (vgl. Distelbrink, 2011). Bellaart (2010) stelt dat het in de doorontwikkeling van Triple P goed zou zijn om in de methodiekhandleiding richtlijnen op te nemen over de wijze waarop de kernmethodiek op maat moet worden gemaakt voor de doelgroep van laagopgeleide migrantenouders.

Conclusie Nederlandse publicaties

Op het onderzoek in Amsterdam na, is er nog niet veel bekend over het bereik van Triple P voor diverse doelgroepen en opleidingsniveaus in Nederland. Er zijn ook nog geen wetenschappelijke publicaties verschenen (artikelen in wetenschappelijke tijdschriften of proefschriften) over de toepasbaarheid van Triple P voor migrantenouders in Nederland. Het beeld uit de beschikbare

onderzoeksrapporten is wisselend. In de (Amsterdamse) praktijk sluit Triple P al redelijk aan bij de wensen en behoeften van diverse doelgroepen, maar het programma kan tegelijkertijd nog winnen aan diversiteitsgevoeligheid. Vooral de taligheid komt naar voren als mogelijke belemmering. Professionals maken in de praktijk zelf vertalingen en vereenvoudigingen maar zonder dat daarvoor duidelijke richtlijnen zijn. Ook is duidelijk dat het werven en vasthouden van migrantenouders vaak flexibiliteit en een extra (tijds)investering van de Triple P professional vergt. Verder blijken migrantenouders soms aanvullende wensen te hebben ten aanzien van de thema's die binnen de cursus aan bod komen, en willen zij juist meer leren over thema's die te maken hebben met opvoeden in een migratiecontext. Maar uit de eerste ervaringen van zowel professionals als ouders in Amsterdam blijkt dat ouders geholpen zijn met de aangeleerde vaardigheden.

Nederlands wetenschappelijk onderzoek naar het effect van Triple P voor diverse doelgroepen ontbreekt vooralsnog, en het onderzoek van de Kenniswerkplaats kent beperkingen. Het betreft een evaluatieonderzoek, deels ook onder hoger opgeleide ouders, waarbij ouders achteraf reflecteerden over wat deelname hun had opgeleverd. Dit zegt dus nog niets over het (meetbare) effect van Triple P op het probleemgedrag van kinderen of de opvoedvaardigheden en competenties van de ouders. Ook is er nog geen onderzoek gedaan naar ouders die zijn uitgevallen of die niet zijn bereikt met het aanbod.

Discussie

Tot slot laten we de bevindingen over de diversiteitsgevoeligheid van Triple P, internationaal en nationaal, nog eenmaal de revue passeren, waarbij we ze direct relateren aan de aandachtspunten in de Meetladder Diversiteit Interventies. We beginnen met de programmatische criteria.

Ten eerste is er de vraag of de *opvoedings- en ontwikkelingstheorie* die ten grondslag ligt aan de interventie ook aansluit bij de problematiek van laaggeschoolde migrantenouders. Professionals benadrukken dat positief opvoeden in beginsel een uitgangspunt is dat voor alle ouders toepasbaar kan zijn in een westerse context. Hoewel Triple P gebaseerd is op een op westerse *mainstream* gebaseerde pedagogische invalshoek, gaat het in principe om algemene opvoedstrategieën die ouders voor eigen gekozen doelen kunnen toepassen. De migrantenouders in het Nederlandse onderzoek geven aan dat het programma weliswaar 'westerse' elementen heeft, maar dat zij dit niet erg vinden. Zij zijn juist op zoek naar kennis over de Nederlandse opvoeding en hoe deze te combineren is met hun eigen inzichten (vgl. Pels et al, 2009a). Wel is het voor professionals die de methodiek uitvoeren belangrijk te realiseren dat het migratieverleden bij deze ouders tot gevolg heeft dat er extra of andere vragen kunnen leven over welke aanpak nu de juiste is, en hoe een en ander in de praktijk te combineren is. Daar biedt Triple P geen antwoord op. Om migrantenouders voldoende van dienst te kunnen zijn, is het aan te bevelen in de cursus aandacht te geven aan de migratiecontext. Positief is in elk geval dat de ouders die zijn bevraagd in het Nederlandse evaluatieonderzoek enthousiast zijn over wat ze geleerd hebben en dat ze elementen weten te benoemen die aangeven dat zij ook punten hebben opgestoken over waar het in Triple P om draait. Dat geeft aan dat het in ieder geval deels 'werkt', althans voor de ouders die met dit onderzoek bereikt zijn. Ook de positieve bevindingen bij de toepassing van het programma onder laaggeschoolde Aboriginal ouders stemmen tot optimisme.

Wat betreft de *herkenbaarheid en acceptatie van de doelen* van het programma is het beeld als volgt. De relatief hooggeschoolde ouders in twee internationale onderzoeken (mix van Australische ouders en migranten respectievelijk Japanse ouders) die het programma nog niet volgden, vinden de opvoedstrategieën van Triple P over het algemeen acceptabel en zien weinig culturele belemmeringen. In het eerste artikel is echter geen goed onderscheid gemaakt tussen westerse en niet-westerse migrantenouders. Uit een onderzoek onder Chinese ouders bleek dat ouders zich niet vanzelf aanmeldden voor het programma en het bijbehorende onderzoek. Er was veel extra investering nodig om ouders te bereiken en te overtuigen. Dit gebeurde onder andere

door Triple P bewust te presenteren als een preventief programma, bedoeld om ouders gelukkiger en minder gestrest te maken (in plaats van een programma gericht op ouders met opvoedvragen of -problemen). In Nederlands onderzoek bleek persoonlijke werving van ouders belangrijk om ze te overtuigen mee te doen (Distelbrink et al., 2011). Professionals in Nederlands onderzoek menen dat het programma goed kan passen bij alle doelgroepen, doordat het zich richt op 'standaard opvoedvragen' waar veel ouders in de westerse context tegenaan lopen (problemen met slapen, eten, niet luisteren, et cetera). Wel missen ze bepaalde thema's die extra spelen bij migrantengezinnen, en ook ouders missen deze. Bovendien kunnen 'standaard' opvoedvragen bij ouders met een migrantenachtergrond een ander gewicht krijgen of een andere invulling krijgen. Daarbij speelt mee dat veranderingen bij hen sneller gaan en dat bagage en rolmodellen ontbreken (vgl. Pels et al., 2009a). Hier speelt Triple P niet specifiek op in.

Het derde programmatische criterium betreft de vraag of de gehanteerde *methode aansluit* bij de leefwereld van de doelgroep. Het Nederlandse onderzoek laat zien dat onder andere de groepsgesprekken, de rollenspellen en de dvd goede vormen zijn om aansluiting te vinden bij migrantenouders. Internationaal onderzoek toont aan dat het programma ook bij niet-westerse ouders kan werken, zij het dat de bevindingen zich vooral beperken tot hoger opgeleiden en Aziatische ouders. Aanpassingen van het materiaal, zoals die zijn gemaakt voor Aboriginal ouders, lijken goed te werken, gezien de positieve bevindingen over de effecten op deze ouders. Onduidelijk is echter waar deze aanpassingen in de praktijk precies uit bestonden.

Wat betreft de randvoorwaardelijke criteria voor diversiteit komt het volgende beeld naar voren. De taligheid van het programma kan een barrière zijn voor (laagopgeleide) migrantenouders in Nederland. Dit geldt mogelijk ook voor andere vergelijkbare opvoedondersteuningsprogramma's en hoeft dus niet specifiek te zijn voor Triple P. Vanuit Triple P International en ook in Nederland wordt geïnvesteerd in aanpassingen en vertalingen (bijvoorbeeld een Arabischtaalige cursus in Amsterdam). Ook doen professionals in de praktijk hun best om bepaalde zaken te versimpelen. Wel blijft het tempo in de cursus erg hoog en mede daardoor is vooral het cursusaanbod niet altijd toegankelijk voor alle ouders. Bij aanpassingen is het van belang te zorgen dat de kern van het programma overeind blijft (Pels et al., 2009).

De tweede randvoorwaarde betreft de *houding en vaardigheden* van de professional. Vooral in het Nederlandse onderzoek komen de diversiteitscompetenties van de Triple P professional aan de orde. Zoals bij andere interventies voor migrantenouders ook het geval is, vraagt het specifieke vaardigheden en kennis van professionals om te werken met bepaalde doelgroepen. De professionals geven aan dat zij gebaat zouden zijn bij intervisie, trainingen in interculturele vaardigheden, communicatietraining en/of meer achtergrondinformatie over de culturen van de gezinnen waar zij mee werken (Bekkema, 2007; Distelbrink et al., 2011).

Zoals hierboven al kort werd aangestipt: zowel uit internationaal als uit Nederlands onderzoek komt naar voren dat het bereiken en het vasthouden van ouders uit etnische minderheidsgroepen vaak een *extra (tijds) investering* vraagt van de Triple P professional. Wat betreft werving worden in de Nederlandse onderzoeken onder andere de volgende aanbevelingen gedaan: vindplaatsgerichte werving, inzet van sleutelfiguren, de aanwezigheid van professionals uit de eigen doelgroep en het inzetten van ouders die de cursus al hebben gevolgd (Bellaart, 2010; Distelbrink et al., 2011; Ketner et al., 2012). Dit soort wervingsstrategieën wordt ook ingezet in Australië zelf, getuige de internationale onderzoeken.

De vierde randvoorwaarde betreft het betrokken zijn van cliënten of cliëntengroepen bij de ontwikkeling of aanpassing van de interventie. Voor zover ons bekend is, is er bij de ontwikkeling van Triple P geen specifieke aandacht besteed aan het betrekken van cliënten met een minderheidsachtergrond. Bij de ontwikkeling van het Australische materiaal voor Aboriginals is nauw samengewerkt met sleutelfiguren uit deze gemeenschap. In Nederland is er het voornemen om bij de doorontwikkeling van Triple P gebruik te gaan maken van de bevindingen uit het onderzoek onder ouders en professionals van de Kenniswerkplaats Tienplus. In 2011 werden deze bevindingen

gen al benut bij de trainingen voor beroepskrachten. Ook is een [brochure](#) gemaakt voor professionals met tips.

Een laatste criterium voor diversiteitsgevoeligheid vormt het centrale aandachtspunt in dit artikel: is er wetenschappelijk onderzoek dat laat zien dat Triple P werkt voor (laaggeschoolde) niet-westerse ouders? Hoewel de resultaten uit de internationale en de Nederlandse literatuur over Triple P tot optimisme stemmen, geldt tegelijkertijd dat de wetenschappelijke basis voor de onderbouwing van de toepasbaarheid van Triple P nog bescheiden is. Er is nog niet erg veel effectonderzoek gepubliceerd en bovendien was veel onderzoek vooral gericht op hoogopgeleide (Aziatische) ouders. In Nederland ontbreekt effectonderzoek onder migrantenouders vooralsnog. Systematisch onderzoek naar (de effecten van) Triple P voor diverse doelgroepen is dan ook wenselijk. Om de validiteit en zeggingskracht van effectonderzoek te vergroten, zou het hierbij moeten gaan om een onderzoek met een *Randomized Controlled Trial (RCT)* onderzoeksdesign, waarbij een voor- en nameting wordt gebruikt en waarbij de effecten binnen de groep met interventie (experimentele groep) afgezet worden tegen de effecten binnen een groep zonder interventie (controlegroep). Pas bij een dergelijk onderzoek kan daadwerkelijk worden vastgesteld of (migranten)ouders zich anders zijn gaan gedragen, zich meer competent voelen als opvoeder, of het gedrag van hun (tiener)kinderen verbeterd is na deelname aan het programma, en of dit aan het programma is toe te schrijven. Ook zou Triple P vergeleken moeten worden met andere, vergelijkbare opvoedsteunprogramma's: hoe scoren de verschillende programma's ten opzicht van elkaar op effectiviteit, maar ook op diversiteitsgevoeligheid? Welke interventie is het meest effectief, en wat zijn de werkzame elementen van deze programma's bij migrantenouders? Op deze manier kan een meer wetenschappelijk onderbouwd beeld ontstaan over de werkzaamheid van Triple P bij laagopgeleide migrantenouders.

Geraadpleegde literatuur

- Bekkema, N. (2007). *Opvoedingsondersteuning aan allochtone gezinnen*. Leiden: TNO Kwaliteit van leven.
- Bellaart, H. (2010). *De effecten van Triple P voor migrantengezinnen. Adviesrapport over de doorontwikkeling van Triple P ten behoeve van doelgroepen met diverse migratieachtergronden*. Utrecht: Forum.
- Blokland, G. (2008). *Triple P en 'allochtone' doelgroepen*. Gezien 12 januari 2011 op http://www.amsterdam.positiefopvoeden.nl/beroepskrachten/getraind/sites/default/files/TripleP_en_allochtone_doelgroep_0.pdf.
- Blokland, G. (2010). *Over opvoeden gesproken. Methodiekboek pedagogisch adviseren (8^e compleet herziene druk)*. Utrecht / Amsterdam: NJi / Uitgeverij SWP.
- Broek, A. van den, Kleijnen, E. & Keuzenkamp, S. (2010). *Naar Hollands gebruik? Verschillen in gebruik van hulp bij opvoeding, onderwijs en gezondheid tussen autochtonen en migranten*. Den Haag: Sociaal Cultureel Planbureau.
- Crisante, L. & Ng, S. (2003). Implementation and process issues in using Group Triple P with Chinese parents: Preliminary findings. *Australian e-Journal for the Advancement of Mental Health (AeJAMH)*, Vol. 2, Issue 3.
- Distelbrink, M., Essayah, O., Heerebeek M. van, Ketner, S. & Winkelman, C., (2011). *Triple P Divers. Ervaringen met een opvoedprogramma in veelkleurig Amsterdam*. Amsterdam / Utrecht: Kenniswerkplaats Tienplus / Verwey-Jonker Instituut.
- Ketner, S., Distelbrink, M., Harreveld, C. & Winkelman, C. (2012). *Diversiteit in de praktijk: Amsterdamse ouders over Triple P tieners*. Amsterdam / Utrecht: Kenniswerkplaats Tienplus / Verwey-Jonker Instituut.
- Graaf, I. de (2009). *Helping families change. The adoption of the Triple P- Positive parenting program in the Netherlands*. Utrecht: Trimbos Instituut (proefschrift Amsterdam).
- Goossens, F.X., Kielstra, C., Wegman, J. & Graaf, I. de (zonder datum). *Positief opvoeden. Resultaten van onderzoek naar de eerste fase van de campagne 'positief opvoeden'*. Utrecht: Trimbos Instituut.
- Ince, D. (2011). *Wat werkt in Opvoedingsondersteuning?* Utrecht: Nederlands Jeugdinstituut (versie juli 2011). Document is onderdeel van themadossier 'Opvoedingsondersteuning': www.nji.nl/opvoedingsondersteuning.
- Kooijman, H. (2011). Triple W: wit, westers en welbespraakt. Is het opvoedprogramma bruikbaar bij migrantengezinnen? In: *Jeugd & Co* (19), pp. 18-19.
- Leung, C., Sanders, M.R., Ip, F., Lau, J. (2006). Implementation of Triple P Positive Parenting Program in Hong Kong: predictors of programme completion and clinical outcomes, *Journal of Children's Services*, Volume 1, Issue 2 October 2006, p. 4-17.

- Leung, C., Sanders, M.R., Leung, S., Mak, R., Lau, J., (2003). An Outcome Evaluation of the Implementation of the Triple P Positive Parenting Program in Hong Kong. In: *Family Process*, 42 (4), Academic Research Library, p. 531-544.
- Matsumoto, Y., Sofronoff, K., Sanders, M. (2010). Investigation of the effectiveness and social validity of the Triple P Positive Parenting Program in Japanese society. *Journal of Family Psychology*, Vol 24(1), Feb 2010, p 87-91.
- Matsumoto, Y., Sofronoff, K., Sanders, M (2009). Socio-ecological predictor model of parental intention to participate in Triple P-Positive Parenting Program. *Journal of Child and Family Studies*, Vol 18(3), Jun, 2009. pp. 274-283.
- Matsumoto, Y, Sofronoff, K., Sanders, M.R. (2007). The Efficacy and Acceptability of the Triple P Positive Parenting Program with Japanese Parents. *Behaviour Change*, Vol. 24 number 4 p. 205-218.
- Morawska, A., Sanders, M., Goadby, E., Headley, C., Hodge, L., McAuliffe, C., Pope, S., and Anderson, E. (2011). Is the Triple P-Positive Parenting Program Acceptable to Parents from Culturally Diverse Backgrounds? *Journal of Child and Family studies*, 20, 614-622. (verschenen op TPI website: November 2010).
- Mutsaers, K. (2009). *Wat werkt bij jeugdigen uit etnische minderheidsgroepen?* Utrecht: Nederlands Jeugd Instituut. Document is onderdeel van themadossier 'Diversiteit': www.nji.nl/diversiteit.
- Pels, T., Distelbrink, M. & Postma, L. (2009a). *Opvoeding in de migratiecontext. Review van recent onderzoek naar de opvoeding in gezinnen van nieuwe Nederlanders, in opdracht van NWO.* Utrecht: Verwey-Jonker Instituut.
- Pels, T., Distelbrink, M. & Tan, S. (2009b). *Meetladder diversiteit interventies: verhoging van bereik en effectiviteit van interventies voor (etnische) doelgroepen.* Utrecht: Verwey-Jonker Instituut.
- Tan, N., Bekkema, N., & Öry, F. (2008). *Toepasbaarheid opvoedingsondersteuning voor Marokkaanse en Turkse gezinnen in het bijzonder van het programma Samen Starten/DMO-P* Leiden: TNO.
- Turner, K, Richards, M. & Sanders, M.R. (2007). Randomised clinical trial of a group parent education programme for Australian Indigenous families. *Journal of Paediatrics and Child Health*, 43 (6): 429-437.

Bijlage 1: Internationale publicaties over Triple P en diversiteit

Auteurs	Land onderzoek	Etnische groep(en)	Type onderzoek	Beperkingen
Crisante en Ng (2003)	Australië	Chinees	Onderzoek naar effecten Triple P bij 45 deelnemers groepscurcus (voor- en nameting), vertaalde materialen en veel aandacht voor werving	Ouders relatief hoogopgeleid (85% meer dan 10 jr onderwijs), veel weerstand tegen vragenlijst invullen, slechts een derde (15 ouders) vulde ze in
Leung et al. (2006)	Hongkong	Chinees	Grootschalige studie (bijna 500 ouders vulden pre- en postvragenlijsten in) naar effecten Triple P, aangeboden via Health services, meting voor en na	Ouders relatief hoogopgeleid (60% hoger vo, 20% nog hoger opgeleid), 2/3 laag inkomen. Voorwaarde voor deelname: tenminste basisonderwijs afgerond
Leung et al. (2003)	Hongkong	Chinees	RCT studie, gegevens over 69 ouders, van wie ongeveer de helft aan Triple P deelnam, voor- en nameting, vertaalde materialen, ouders veelal geworven via Health services	2/3 had 7-12 jaar opleiding (onbekend hoe rest verdeeld). Opleiding was daarmee iets hoger dan gemiddeld in de populatie, aldus de auteurs
Matsumoto et al. (2010)	Japan	Japans	RCT studie onder 54 ouders in Tokyo, van wie ongeveer de helft aan Triple P deelnam, deels vertaalde materialen, ouders geworven via lokale organisaties/tussenpersonen	Geen cijfermatige informatie over opleiding respondenten, maar wel 'mainly college and university'
Matsumoto et al. (2009)	Japan	Japans	Schriftelijke vragenlijst onder 222 ouders (meest moeders) in Osaka en Tokyo, onderzoek naar voorspellers voor intentie om te participeren in parenting program met kenmerken van Triple P. Ouders geworven via professionals	Relatief hoogopgeleide ouders, 38% senior high school en bijna helft college/university
Matsumoto et al. (2007)	Australië	Japans	RCT studie onder ongeveer 50 ouders van wie helft aan Triple P deelnam, voor- en nameting en follow up. Cursus deels Japans, deels Engels	Meerderheid universitair geschoold, 30 ouders hadden een Australische partner. Gerekruteerd via Japanse taal/cultuurschool
Morawska et al. (2011)	Australië	Diverse etnische groepen	Schriftelijke vragenlijst onder 137 ouders, van wie 35 witte Australische ouders en de rest diverse etnische groepen, w.o. bijv. ook 16 Europeanen. Doel: vaststellen acceptatie, culturele geschiktheid en bruikbaarheid van in Triple P gebruikte opvoedstrategieën, vormen van aanbieden Triple P en barrières	42% universitair geschoold. setting/werving ouders onduidelijk. 70% had al eens gehoord van Triple P, 30% had al eerder deelgenomen aan een opvoedprogramma. Opmerking: bij deel van de analyses is niet gekeken naar verschillen tussen etnische groepen omdat er relatief weinig verschillen waren in acceptatie en (eventueel) gebruik opvoedstrategieën
Turner et al. (2007)	Australië	Aboriginal	RCT onderzoek 2002 uitgevoerd in 'low income areas' onder 51 indigenous (aboriginal en torres strait islander) ouders, van wie ongeveer de helft deelnam aan Triple P, voor- en nameting en follow up bij beperkte groep. Betreft onderzoek naar de uitvoering van een aangepaste versie van groeps Triple P (5 jaar gestopt in aanpassingen materialen en werkwijzen, in overleg met de gemeenschap zelf)	Relatief veel uitval. Bij nameting nog 38 respondenten (20 deelnemers, 18 controle-groep), bij follow up 13.

Bijlage 2: Nederlandse publicaties over Triple P en diversiteit

Auteurs	Onderzoekspopulatie	Type onderzoek / publicatie	Beperkingen
Goossens, Kielstra, Wegman, De Graaf (zonder datum)	1575 Amsterdamse ouders boven de 18 met kinderen tussen 0 en 12 jaar.	Factsheet over onderzoek naar de effectiviteit van de media-campagne: deze wordt positief gewaardeerd en de gepresenteerde website sluit aan bij hun interesse.	De onderzoekspopulatie is qua etniciteit te vergelijken met Amsterdam, maar relatief hoog opgeleid. De uitkomsten zijn niet gedifferentieerd naar etniciteit.
Bekkema (2007)	4 professionals die werken met Triple P niveau 3 met cliënten van diverse achtergrond	Onderzoeksrapportage over vergelijking tussen verschillende interventies wat betreft de toepasbaarheid voor allochtone (m.n. Marokkaanse en Turkse) gezinnen.	Gebaseerd op ervaringen van een beperkt aantal professionals (4).
Tan, Bekkema & Ori (2008)	Idem	Idem	Zie opmerking hierboven.
Blokland (2008)	n.v.t.	Artikel over meest gestelde vragen en beschikbare informatie daarover, voor Triple P beroepskrachten die werken met allochtone doelgroepen	Artikel is alleen beschikbaar voor geaccrediteerde Triple P professionals en heeft geen bronvermeldingen.
Bellaart (2010)	Verschillende nationale en internationale Triple P deskundigen	Adviesrapport over de doorontwikkeling van Triple P t.b.v. doelgroepen met diverse migratieachtergronden (in opdracht van NJI / ZonMW)	Triple P gelegd langs de Meetladder Diversiteit Interventies (Pels, Distelbrink & Tan, 2009), gebaseerd op opvattingen van beperkt aantal deskundigen
Kooijman (2011)	Enkele professionals en Triple P deskundigen	Journalistiek artikel in Jeugd & Co, m.n. gebaseerd op ervaringen Kenniswerkplaats Tienplus	Geen onderzoek, maar journalistiek artikel. Bevroegde professionals zijn positief kritisch over Triple P voor migrantenouders, toon van het artikel is verder wat negatief
Distelbrink, Essayah, Van Heerebeek, Ketner & Winkelman (Kenniswerkplaats Tienplus) (2011)	32 ouders met diverse achtergrond in Amsterdam (met aanbod Triple P niveau 3 of niveau 4 voor 0-12 jaar) en 53 Triple P professionals die werken met diverse doelgroepen	Onderzoeksrapportage over kwalitatief onderzoek naar de ervaringen van Amsterdamse ouders en professionals met Triple P in combinatie met analyse van bereikcijfers in Amsterdam	Migrantenouders zijn evenredig bereikt met Triple P, maar gegevens over opleidingsniveau ontbreken. Zelfrapportage van ouders met verschillende opleidingsniveaus over het effect van de cursus. Alleen evaluatie achteraf. Geen zicht op uitvallers.
Ketner, Distelbrink, Harreveld en Winkelman (Kenniswerkplaats Tienplus) (2012)	22 ouders met diverse achtergrond in Amsterdam (met aanbod niveau 4 voor tieners)	Artikel voor toeleiders met ervaringen van Amsterdamse ouders met Triple P Teens aanbod	Onderzoek is alleen gedaan onder ouders die de cursus hebben afgemaakt. Naast laaggeschoolden ook middelbaar en hoogopgeleiden. Alleen evaluatieonderzoek.

Dankwoord

Met dank aan Cecile Winkelman (SO&T), Marjan de Gruijter en Trees Pels (Verwey-Jonker Instituut) voor de opbouwende kritiek bij eerdere versies van het artikel.

Colofon

Marjolijn Distelbrink & Susan Ketner (Verwey-Jonker Instituut)

Zie ook www.kenniswerkplaats-tienplus.nl

ISBN 978-90-5830-509-1

© Verwey-Jonker Instituut, Utrecht 2012

Het auteursrecht van deze publicatie berust bij het Verwey-Jonker Instituut.

Gedeeltelijke overname van teksten is toegestaan, mits daarbij de bron wordt vermeld.

The copyright of this publication rests with the Verwey-Jonker Institute.

Partial reproduction of the text is allowed, on condition that the source is mentioned.

Kenniswerkplaats
Tienplus

ZonMw